

Individualisering av barns språkutveckling i förskolans stora barngrupper

Pedagogers utsagor om arbetssätt och organisation
av verksamheten

Lärarytbildningen ht 2007
Examensarbete, 15 hp
(Avancerad nivå)
Författare: Maria Andersson,
Marie Blomqvist
Handledare: Gunvi Broberg

Förord

Vi vill först ägna ett tack till de förskollärare/lärare i tidiga åldrar som ställt upp på intervjuer som var avgörande för genomförandet av vår studie. Ett tack vill vi även ägna till vår handledare som stöttat oss under processens gång.

Under arbetet med studien har vi båda deltagit, förutom vid tre av intervjuerna som Maria genomförde ensam på grund av sjukdom. Vi har båda forskat kring ämnet genom att vi tagit del av och kritiskt granskat litteratur, artiklar och tidigare forskning som vi sedan bearbetat och sammanställt. Sammanställning av resultatet samt arbete med metod och diskussionen har vi gjort tillsammans.

Skövde, Januari 2008

Maria Andersson och Marie Blomqvist

Resumé

Arbetets art: Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15p
Högskolan i Skövde

Titel: Individualisering av barns språkutveckling i förskolans stora barngrupper-
pedagogers utsagor om arbetssätt och organisation av verksamheten.

Sidantal: 27 sidor

Författare: Maria Andersson och Marie Blomqvist

Handledare: Gunvi Broberg

Datum: 08-01-02

Nyckelord: Individualisera, språkutveckling, stora barngrupper, förskolan.

Det blir allt vanligare med stora barngrupper i förskolan och personaltätheten är ofta låg i relation till barngruppens storlek. Detta leder till att pedagoger i förskolan, upplever frustration när det gäller att uppnå förskolans uppdrag som innefattar att tillgodose varje barns behov för att främja deras utveckling. Syftet med vår studie är att belysa pedagogers utsagor, inklusive resonemang, om arbetssätt och organisation av verksamheten gällande individualisering av barns språkutveckling i förskolans stora barngrupper. Studien bygger på sex kvalitativa forskningsintervjuer med pedagoger som arbetar eller har arbetat med barn i åldern 3-5 år. Resultatet av vår studie visar att ett arbetssätt för att se den enskilda individen är att dela in den stora gruppen i mindre grupper. Ett annat arbetssätt är att i vardagssituationer möta barnen i samspel och dialog på den nivå de befinner sig. Den stora barngruppen kan hindra barnens språkutveckling på olika sätt som när det gäller barnens talutrymme och möjlighet till enskild tid med pedagogerna. Dokumentation och kartläggning hjälper pedagogerna att följa barnens individuella språkutveckling och att organisera verksamheten. Det är inte alltid gruppstorleken som bidrar till att pedagogerna inte kan möta alla barn utan konstellationen av gruppen kan vara minst lika betydelsefull.

Abstract

Study: Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp
University of Skövde

Title: Individually adapting the advantage of children's language progress in the large groups of the pre- school.

Number of pages: 27 pages

Author: Maria Andersson, Marie Blomqvist

Tutor: Gunvi Broberg

Date: 08-01-02

Keywords: Individualise, language development, large children's groups, pre-school

Today, pre-schools are often associated with large children's groups and the personnel are understaffed in relation to the size of the children's groups. This results in, pedagogues feel frustrated that they do not have the time (and resources) to provide for every child's need to support their development, which is one of the commissions of the pre-school. The purpose of our study is to illustrate a pedagogue reasoning on how to work in order to individualise 3-5-year-old children's language process in relation to the size of the children's groups. The study is based on six qualitative interviews with pedagogues who work or have worked with children in the ages of 3 to 5 years old. This method is chosen in order to realise how teachers reflect on and act to notice and distinguish every child and their language process among the rest of the children. The results show that it is often easier to pay attention to every child when they are divided into several smaller groups. Another way is to interact with the child in ordinary situations in their own level of language development. The large group of children can stop their language process when it comes to their speech development and possibility of individual time with the pedagogues. Documentation helps the teachers to organise the way to work and thereby on how to follow every child's individual language process. Something that can be of importance is that it is not always the size of the group that is the contributory cause for a pedagogue to take notice to every child and its needs but the composition of the group can also be determining.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Del 1 BAKGRUND	
1:1 Inledning	2
1:2 Syfte	3
1:3 Frågeställningar	3
1:4 Begreppsförklaring	3
Del 2 TEORETISK BAKGRUND/TIDIGARE FORSKNING	4
2:1 Teorier kring språkinläring/språkutveckling	4
2:2 Förskolans betydelse för barns språkutveckling	6
2:2:1 Identitet	6
2:2:2 Samspel och relationer	6
2:2:3 Kommunikation i dialog och lek	7
2:2:4 Konkret arbete i barngruppen	8
2:2:5 Strategier för att kartlägga barns språkutveckling	9
2:3 Stora barngrupper i förskolan	10
Del 3 METOD	12
3:1 Metodval	12
3:2 Urval	13
3:3 Genomförande	14
3:4 Analys	14
3:5 Trovärdighet	15
3:6 Forskningsetik	16
Del 4 RESULTAT	17
4:1 Hur organiseras verksamheten i förskolans stora barngrupper	17
4:1:1 Mindre grupper	17
4:1:2 Vardagssituationer nyttjas till att möta barnet enskilt	18
4:1:3 Dokumentation av varje barn möjliggör individualisering	18
4:1:4 Stor barngrupp nyttjas till att individualisera	18
4:2 Hinder och möjligheter med att individualisera barns språkutveckling i stora barngrupper	19
4:2:1 Mindre talutrymme i samlingsen	19
4:2:2 Mindre enskild ”pedagogtid” för varje enskilt barn	19
4:2:3 Barnen lär sig av varandra	20
4:3 Resultatsammanfattning och analys	21
Del 5 DISKUSSION	22
5:1 Metoddiskussion	23
5:2 Resultatdiskussion och slutsatser	23
5:2:1 Stora barngrupper	23
5:2:2 Mindre barngrupper	23
5:2:3 Kommunikation och samspel i vardagssituationer	24
5:2:4 Begreppsbyggnad	25
5:2:5 Språk och identitet	25
5:2:6 Språkutveckling individuellt och i samspel med andra	25

REFERENSER

Bilaga 1

DEL 1. BAKGRUND

1:1 Inledning

Vi har under våra vfu- perioder (Vfu=verksamhetsförlagd utbildning) observerat att det blivit allt vanligare med stora barngrupper i förskolan. Med stora barngrupper menar vi grupper med 18 barn eller fler. Stora barngrupper i förskolan leder ofta till olika problem för organisation av den pedagogiska verksamheten. De problem som vi har mött är bland annat att alla barn inte får den uppmärksamheten, från de vuxna/pedagogerna i förskolan som de har behov av. Vi har mött pedagoger som sett det som ett dilemma att i en stor grupp få tid till varje barn, i den mån det behövs för att följa och främja barnens individuella språkutveckling. Barnens utveckling när det gäller språket, anser vi, är en oerhört viktig del av barnets utveckling, som behöver observeras och arbetas med i förskolan. Vi har tagit del av en kvalitativ studie som gjorts av Löfqvist Jonjic och Swanberg (2006), vid Högskolan i Kristianstad. Studien behandlar hur pedagoger ser på sin egen roll i barns muntliga språkutveckling. Resultatet av studien visar bland annat att pedagogerna anser att barngrupperna är för stora. De menar att för att de ska kunna främja barnens språkutveckling behöver personaltätheten vara högre så att alla barn varje dag får samtala med en vuxen.

Skolverket (2005) har på uppdrag av regeringen, gett ut Skolverkets Allmänna råd och kommentarer för kvalitet i förskolan. Här finns bland annat allmänna råd kring personaltäthet och barngruppens storlek. Skolverket (2005) hänvisar till 1994 års läroplan där det bland annat står att barngruppens storlek är av betydande roll för hur barnen utvecklas. De pekar också på att mellan åren 1990- 2001 utökades barngrupperna runt om i landet från 13,8 till 17,5 barn och detta ledde inte till någon ökad personaltäthet. Skolverket (2005) skriver vidare att det inte bara är gruppstorleken som är avgörande för barnens utveckling utan även sammansättningen av gruppen och vilka behov barnen i gruppen har är avgörande faktorer. Skolverket (2005) rekommenderar med skollagen som grund, att en grupp på 15 barn är mest utvecklande för barnen. Det är upp till varje kommun att avgöra barngruppernas storlek och det är förutsättningarna på varje förskola som är avgörande för hur stora barngrupperna är. En för stor grupp med för få personal får negativa påföljder framförallt för barnens hälsa och utveckling. När det gäller faktorer som påverkar barnens språkutveckling, anger Skolverket (2005), är stora barngrupper och låg personalomsättning två av dem. De anger även faktorer som barnens och personalens vistelsetid på förskolan är något som kan påverka barnens språkutveckling negativt. Barn och utbildning (2001) i Örebro kommun, har på uppdrag från stadskansliet fått ta fram ett material grundat i aktuell forskning samt läroplaner, kring pedagogiska förutsättningar för barns språkutveckling. Detta påvisar också att så som Skolverkets råd ovan, att kvalitet, kvantitet och tid banar väg för en god språkutveckling.

Allt eftersom vi fått erfarenheter under vår utbildning i möte med pedagoger i förskolan, kan vi se att pedagogerna har ett svårt uppdrag då de ska se till gruppens gemensamma

behov, samt individens i de stora barngrupperna. Som Johansson (2005) också menar, måste pedagogerna i förskolan se både till individens behov samt gruppens gemensamma behov, för att de ska uppnå förskolans uppdrag och mål. Johansson (2005) refererar till Pramling som också menar att balansgången mellan att bedriva en verksamhet som både syftar till gruppens och individens behov skapar en viss frustration hos pedagogerna. Kärrby (2002) har skrivit i en artikel om förskolans kvalitet som heter "Förskolans kvalitet är i fara, stora barngrupper och låg personaltäthet hot mot barns möjlighet att bli bemötta individuellt". Även hon skriver om de stora barngrupperna i förskolan som leder till svårigheter för pedagogerna att se den enskilda individen.

Det ingår i förskolans uppdrag, enligt 1998 års läroplan för förskolan (Läroplanen för förskolan 1998), att stimulera varje barns språkutveckling som i sin tur bidrar till identitetsutveckling och grunden till ett intresse för skriftspråket. Eftersom förskolans uppdrag är att stimulera varje barns språkutveckling och ska eftersträvas, så är vi intresserade av hur pedagoger organiserar verksamheten och väljer arbetssätt för att individualisera barns språkutveckling i förskolans stora barngrupper. Detta anser vi är intressant att undersöka eftersom vi tror att det kan komma att bidra till ökade kunskaper och erfarenheter för oss och andra pedagoger som arbetar med barn i förskolan och skolan. Vi har valt att begränsa oss i vår studie till pedagoger som arbetar i förskolan med barn i åldern 3-5 år, för att vi anser att språkutvecklingen tar stora och avgörande steg inom detta åldersspann.

1:2 Syfte

Studiens syfte är att belysa pedagogers utsagor, inklusive resonemang, om arbetssätt och organisation av verksamheten gällande individualisering av barns språkutveckling i förskolans stora barngrupper.

1:3 Frågeställningar

Hur organiserar pedagogerna verksamheten i förskolan när det gäller att individualisera arbetet med barns språkutveckling i stora barngrupper enligt deras egna utsagor?

Vilka hinder och möjligheter ser pedagogerna med stora barngrupper med fokus på arbetssätt och organisation av verksamheten för att individualisera barns språkutveckling?

1:4 Begreppsförklaring

Här nedan ges en definition av begrepp som används i studien.

Språkutveckling: Enligt Pedagogiskt uppslagsverk (1996), handlar språkutveckling bland annat om att en människa lär sig uttrycka tankar och känslor verbalt och sätta ord på verkligheten. I samspel med andra människor lär barn sig att tala och genom det utvecklar barnet sitt sätt att uttrycka sig verbalt. Språkutveckling innefattar en rad olika områden, enligt Espenakk och Frost (2003), som uttal, ordproduktion, meningsbyggnad, språkförståelse, språklig medvetenhet, kommunikation, uppmärksamhet och samspel. Dessa områden förklaras mer utförligt i teoridelen, sidan 9.

DEL 2. TEORETISK BAKGRUND/ TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel belyses tidigare forskning och litteratur som berör studiens syfte. Följande huvudområden finns med; *Teorier kring språkinlärning och språkutveckling, Förskolans betydelse för språkutveckling och Stora barngrupper i förskolan.*

2:1 Teorier kring språkinlärning och språkutveckling

Svensson (1998) anger att det finns olika teorier om hur språkinlärning går till och två av dem är behavioristisk och nativistisk teori. John Watson var enligt Svensson (1998) den man som lade grunden för den behavioristiska teorin kring barns språkutveckling som har miljön som utgångspunkt. Den behavioristiska teorin menar även att barnet lär sig språket genom imitation, i ett socialt sammanhang, barnet hör andra i sin omgivning prata och tar själv efter. Kommunikation är också av stor betydelse för barnets språkinlärning enligt denna teori. Teorin har fått en del kritik som ifrågasätter att ett mer eller mindre passivt barn skulle kunna lära sig så många ord. Noam Chomskys teori, den nativistiska, har arv och mognad som centrala utgångspunkter för språkinlärning. Enligt Svensson (1998), menade Chomsky, att människan har en medfödd förmåga att forma ett språk grammatiskt och att språkutvecklingen är en process som automatiskt sätter igång och att arvsanlagen och mognaden är av stor betydelse. Svensson (1998) menar att kritik även har riktats mot denna teori, med anledning av att språket skulle vara alldeles för komplicerat för att kunna vara medfött, samt att den strukturella grammatik som den nativistiska teorin bygger på inte stämmer överens med hur barn under deras första år i livet ibland uttrycker sig. Den behavioristiska teorin har alltså miljön som utgångspunkt, och den nativistiska teorin syftar till grammatiken och språkets uppbyggnad.

Enligt Svensson (1998) hade Jean Piaget och Lev S Vygotskij andra teorier om barns språkinlärning som bestrider den nativistiska teorin. Enligt dem har det sociala samspelet, miljön och den kognitiva utvecklingen stor inverkan på barns språkutveckling. Arnqvist (1993) menar att Piaget och Vygotskijs teorier är de som påverkat dagens forskning kring barns språkutveckling mest, vilket beror på att de anser att den kognitiva utvecklingen har en nästintill avgörande roll för språkutvecklingen. Piaget utgångspunkt syftar till att barnets tankar påverkar språkutvecklingen och han menar även att det påverkas av det sociala samspelet och sammanhanget. Arnqvist (1993) skriver vidare att barn i förskoleåldern har svårt för att beskriva det abstrakta samt det som omfattar då och framtid, det som ögat inte i stunden kan se, de har lättare för att uttrycka sig kring det som sker här och nu. Vygotskijs utgångspunkt, enligt Arnqvist (1993), då det gäller barnets utveckling av språket var, att den språkliga miljö som finns kring barnet påverkar

dess utveckling. Språket utvecklar den kognitiva förmågan och är ett socialt fenomen. Barnet utvecklar sitt språk genom att gå ifrån det sociala fenomenet till att få ett mera egocentriskt språk. I förskoleåldern har det egocentriska språket en avgörande betydelse för att utveckla det egna tänkandet, menar Arnqvist (1993). Vygotskij hävdade, enligt Bråten (1998), att den språkliga utvecklingen påverkas av barnets sociokulturella erfarenheter och upplevelser. Även lek och undervisning är utvecklande för barn i förskoleåldern, menade Vygotskij, eftersom de utvecklas i samspel med andra barn och vuxna. Bråten (1998) skriver att Vygotskij ansåg att när vi människor kommunicerar med varandra sorterar vi våra tankar, och att språkets huvudfunktion är kommunikation och ett socialt redskap. Genom språket kan man förmedla tankar, känslor och värderingar till andra. Verbal kommunikation också ett sätt att förmedla och ta emot kunskaper och bidrar till perception och problemlösning. Genom språket kan vi människor visa sympati och kärlek, men också bearbeta känslor. Arnqvist (1993) menar att under förskoleåldern händer det mycket med barnets språkutveckling och det är först vid tre års ålder och uppåt som barnet kan utveckla sina uttryck och sätta dem i lite större sammanhang.

Bråten (1998) skriver att Vygotskij menade att vid ett speciellt tillfälle i en individs utveckling skapar tänkandet och språket en förbindelse. Tänkandet styrs först utan det talspråk som barnet hör sedan övergår det till att tänka i ord. Vygotskij ansåg att orden är viktiga för barnets språkutveckling eftersom de binder ihop ljud och betydelse. I barnens språkutveckling så ligger begreppsbyggnaden till grund för ordinläringen och varje ljud har inte lika stor betydelse som olika ord. Vygotskij hävdade att begreppsbyggnad var något viktigt för ett barns tänkande och språk och begreppsbyggnaden måste genomgå en process under barnets uppväxt. Barnet använder till en början begrepp som de inte förstår och de relaterar olika begrepp till olika ting. De vuxna i deras omgivning uppmuntrar dem positivt vilket leder till att barnet utvecklar sin begreppsbyggnad ansåg Vygotskij. I detta stadium är barnen inte själva medvetna om att de lär sig begrepp. Barnets begreppsbyggande bildas alltså med hjälp av yttre påverkan och är en social konstruktion. När en människa lär sig begrepp måste man förstå den underliggande principen till begreppet vilket i sin tur bidrar till att hon kan binda samman det med olika erfarenheter. Detta hjälper i sin tur att systematisera tankar, perception och utveckling av långtidsminnet, skriver Bråten (1998) vidare. Begreppsbyggnaden, menar han, har en betydande roll för barnets språkutveckling och i sin tur för kommunikation, förståelse och problemlösning. Det finns olika typer av begrepp, exempelvis spontana och icke-spontana begrepp. Spontana begrepp är sådana som barn använder i lek och sociala sammanhang. Icke-spontana begrepp är sådana begrepp som är svårare och kravet för att barnen ska lära sig dessa är att de befinner sig i ett högre kognitivt utvecklingsstadium.

Johansson och Svedner (2003) skriver om de förutsättningar som är nödvändiga för barns språkutveckling. Det är hjärnans tillväxt som är mycket stor under barnets två första år, den intellektuella utvecklingen vilket innebär att förstå ordens betydelse och att vara nyfiken på omvärlden, den fysiologiska och motoriska utvecklingen som att kunna styra sin mun med de muskler som behövs för att kunna prata och till sist miljöstimulans och barnets allmänna utveckling. Ellneby (1991) menar även att utvecklingen av barnets olika sinnen och minnen från fosterstadiet kan spela roll i ett barns tidiga språkutveckling.

Sammanfattningsvis finns det flera olika teorier om hur språkinlärning och språkutveckling sker. Den uppfattning om barns språkinlärning som är mest aktuell i dag, när det gäller forskning kring barns språkutveckling, är den teori som Vygotskij hade. Alltså att barnets språkinlärning och utveckling påverkas av den omgivande miljön, samspelet med andra barn och vuxna och barnet egen tankeverksamhet och kognitiva utveckling kring språket.

2:2 Förskolans betydelse för barns språkutveckling

2:2:1 Identitet

Bjar och Liberg (2003) menar att förskolan och skolan spelar en viktig roll när det gäller att stödja alla barn i deras språk- och talutveckling, bland annat eftersom detta i sin tur påverkar samhällsutvecklingen. De anser även att barnets tidiga möten med språket påverkar barnets senare inlärning och utveckling av språket samt möte med språket i olika sammanhang som till exempel i förskolan och skolan. De vuxna i barnens omgivning har en betydande roll när det gäller att ge barnen muntlig respons och samtala med dem kring, för barnet, kända saker. Hur, alltså på vilket sätt, de vuxna talar med barnen har en betydande funktion i hur utvecklande samtalen blir för barnen. Språket har också en betydande roll för identitetsskapandet menar Bjar och Liberg (2003). När barn möter andra barn och vuxna fungerar de som förebilder för hur språket kan användas på olika sätt. I förskolan och skolan möts barnen av språkformer som de kanske tidigare inte stött på. Pramling och Sheridan, (1999) skriver också om sambandet mellan språket och identitetsskapande. "... att känna en sådan språklig självtillit att man kan, vill och faktiskt använder sitt språk för att påverka sitt eget liv och andras är att äga språkförmåga", (Pramling och Sheridan 1999, s 72). Detta citat bekräftar att identitet och språkutveckling hör samman och är beroende av varandra.

2:2:2 Samspel och relationer

Barn och utbildning (2001) refererar till Söderbergh som anser att språkutvecklingen ska pågå under hela förskolans vardag. Hon hävdar att fantasi och känsla är det som driver språkutvecklingen framåt hos barnen. Barn lär sig språket genom samspel med andra, genom konkreta situationer i vardagen, genom att de själva ges möjlighet att uttrycka sig samt genom att de själva ges möjlighet att upptäcka språkets uppbyggnad. Bjar och Liberg (2003) anser att förskolan kan ta vara på barnens tidigare erfarenheter och bygga på dessa för att fortsätta utveckla barnens språk på ett meningsfullt sätt för barnen. Till stor del består "undervisningen" och samspelet med vuxna i senare förskoleåldern och skolåldern att barnen får svara på frågor, berätta om sina upplevelser i nu och dåtid och följa uppmaningar om vad de ska göra och hur. Barnens språkutveckling främjas då de behandlas med respekt och aktivt får delta. Deras språkutveckling beror på kognitiva och sociokulturella processer. Barn utvecklar sitt språk tillsammans och i samspel med andra barn, som tidigare nämnt, och de använder olika uttryck beroende på i vilken situation/lek de befinner sig i. Därför är viktigt för barnen att få samtala med andra personer än sina jämnåriga kompisar för att de då behöver vara tydliga i vad de uttrycker genom språket.

Texten innan kan i likhet med relateras till följande citat: ”För att barn skall få kunskap om och förståelse för olika språkformers betydelse och funktion är en process, där barnet som jämbördig samtalspartner aktivt använder sitt eget språk i interaktion med andra, nödvändig.” (Samuelsson och Sheridan, s.74).

Abrahamsson (1999) menar också att förskolan ska vara en pedagogisk arena där pedagoger i en professionell miljö lär barnen socialt samspel samt låter dem växa som enskilda individer. Barnens relation med pedagogerna är oerhört viktigt att ta fasta på menar Abrahamsson (1999). Han menar också att relationer som är trygga och harmoniska ger bra förutsättningar för en ihållande utveckling hos barnet, både som enskild individ samt i grupp. Abrahamsson (1999) refererar till Lundberg (1984,1997) som anser att förskolan har en stor fördel när det gäller att anpassa arbetet kring barnens språkutveckling. En del barn lär sig snabbare och en del barn behöver mera tid på sig, vilket förskolan idag har möjlighet att erbjuda ur ett tidsperspektiv. Boström och Lindholt (2003) refererar till Alvestad (2001) som menar att det är personliga möten mellan pedagoger och barn som är avgörande för barns lärande. Det är viktigt att pedagogerna planerar verksamheten på ett medvetet sätt men planeringen får inte stå i vägen för personliga möten.

Hill (1999) anser att förskolebarnen dagligen får höra både väl kända samt mindre eller inte alls kända ord för dem, vilka ord barnet sedan försöker sammanföra och använda på sitt sätt utifrån sin egen förståelse. Barnspråksforskare runt om i världen är nästintill eniga om att deltagande samtal är A och O för att lära sig och utveckla ett språk. Hill (1999) anser att barnen behöver träna sig i att lyssna på varandra och att barnet aktivt lär sig genom att använda språket i för dem själva meningsskapande sammanhang. När barnen själva börjar upptäcka språkets uppbyggnad, det vill säga grammatiken, börjar de också förstå hur de ska använda sig av de olika uttalen. Hill (1999) anser att pedagogerna ska skapa intressanta och motiverande aktiviteter som grund för att främja barnens språkutveckling.

2:2:3 Kommunikation i dialog och lek

Pramling och Sheridan (1999) hävdar att alla människor har en medfödd förmåga att kommunicera med omgivningen. Denna förmåga är medfödd och utvecklas sedan under hela livet och är beroende utav olika faktorer som; dess omgivande miljö, stimulans och möjlighet av stimulans med andra människor. Askland och Sataoen (2003) skriver om barnet som en språkkonstruktör samt att språket är det absolut viktigaste som ett barn ska ges möjligheter att lära sig på bästa sätt och till grund för detta står kommunikationen. Kommunikation som pågår mellan barn och vuxna har avgörande betydelse för barnets psykiska utveckling. Genom att kommunicera med andra lär barnet känna sig självt på olika plan, hur det tänker, känner och hur det är. Pramling och Sheridan (1999) skriver att barnets språkliga förmåga ska utvecklas på ett framgångsrikt och positivt sätt och barnet ska mötas med öppenhet och gensvar på deras vilja att kommunicera. I förskolan ska barnen ges möjligheter till att utveckla sin språkliga förmåga, pedagogerna ska möta barnen på den nivå som de befinner sig i sin språkutveckling. Det är viktigt att

pedagogerna som arbetar i förskolan skapar många tillfällen, såväl planerade som spontana, att kommunicera med barnen, samt att ge barnen tid att samtala med varandra. Ellneby (1991) menar också att barnens vilja att ta kontakt och även vuxnas förmåga och vilja att svara på barnens kontakt har påverkan på barnens språkutveckling. Pramling och Sheridan (1999) menar att det är viktigt att till exempel vid sagoläsning ta tillfället i akt och samtala kring sagan med barnen efteråt. För att främja barnens språkutveckling, menar de vidare, är det av stor betydelse att bekräfta barnen och få dem att känna att de duger oavsett var de befinner sig i sin utveckling. Johansson och Svedner (2003) menar att ett viktigt steg i barnens språkutveckling är när de kan komma ifrån det sammanhangsbundna språket och prata om sådant som har hänt eller ska hända.

Pramling och Sheridan (1999) menar vidare att det är viktigt att vara medveten om att barns språkliga intresse varierar och genom att låta barnen vistas i en miljö där språket står i centrum kan ett intresse väckas. Detta språkliga intresse handlar om barnens nyfikenhet, frågor, kommentarer kring språket, och det kan också handla om att barnen börjar rimma. Barnen kommunicerar med varandra i leken genom kroppsspråk och genom att lägga ihop flera ord till meningar, även tonfall och röstlägen kan framträda. Även Johansson och Svedner (2003) nämner leken och menar att när barn leker rollekar och fantasilekar använder de sitt språk, samspekar och kommunicerar med varandra, vilket främjar deras språkutveckling.

2:2:4 Konkret arbete i barngruppen

Arnqvist (1993) anser att rim och ramsor är ett bra sätt för att börja utveckla språklig medvetenhet hos barn i förskolan. Att läsa sagor är även det oerhört viktigt för att ge stimulans åt den språkliga medvetenheten. Med språklig medvetenhet menas enligt Espenakk och Frost (2003) att barnen kan reflektera kring språket, exempelvis kring ordens betydelse och olika språkljud. Arnqvist (1993) hävdar att bilder och symboler väcker intresse för nya ord. På de flesta förskolor har barnen en bild på deras hylla, där de hänger sina kläder och samma bild finns på golvet i samlingsrummet där de sitter vid samlingen. Enligt Arnqvist (1993) arbetar förskolan med att bidra till att barnens omvärld blir mera begriplig för dem själva och allt vad det innebär, för att bidra till detta arbetas det kring olika teman, de läser sagor och reflekteras kring dessa med barnen, samtalar kring barnens erfarenheter och upplevelser. Författaren menar vidare att genom olika språklekar kan barnens begreppsbyggnad öka, likaså deras ordförråd.

Hill (1999) hävdar att samlingen är ett inplanerat pedagogiskt moment under förskolans vardag där ett mera analyserande språk används vilket kräver en högre grad av språklig mognad hos barnet. Det analyserande språket är det språk vi använder oss av när vi i förväg ska tala om vad som kommer hända eller kanske berättar om något som har hänt. Det deltagande språket förekommer också som en del av språket och är det språk barnet först tillägnar sig. Det är det språk som används när man är mitt uppe i aktiviteten som man benämner och samtalar kring. Genom att arbeta konkret, med exempelvis språkpåsar där föremål symboliserar olika sånger som ska sjungas, stimuleras barnens språkutveckling. Hill (1999) menar även att när barnen deltar i sånger, då man oftast sätter en stavelse på vardera ton, utvecklar barnen språket på ett mera avslappnat och sätt.

2:2:5 Strategier för att kartlägga barns språkutveckling

Espenakk och Frost (2003) har tagit fram materialet TRAS (=Tidig Registrering Av Språkutveckling). Detta används för att kartlägga barns språkutveckling i åldrarna två till fem år. Materialet fokuserar på olika områden som ligger till grund för barnets språkutveckling; uttal, ordproduktion, meningsbyggnad, språkförståelse, språklig medvetenhet, kommunikation, samspel och uppmärksamhet. Espenakk och Frost (2003) beskriver områdena på följande sätt; *Uttal* innebär att barnen ska kunna uttala enskilda ljud, ljudsammansättningar och ord. Förskolan kan, för att främja barnens uttal, ge alla barn möjlighet och lust till språket och bilda smågrupper som bidrar till att barnen känner sig trygga. Högläsning och munmotoriska lekar är också något som främjar barnens uttal och ger barnen möjlighet att träna och lyssna till artikulation. *Ordproduktion* innefattar de olika begrepp och ord som barnen använder sig av och hur de använder sig av dem. För att främja barnens ordproduktion kan pedagogerna organisera verksamheten så att barnen får uppleva nya ord med flera av sina sinnen och i olika sammanhang med exempelvis konkret material. Språkinläringen ska vara lustfylld och rolig för barnen. När barnen börjar producera ordkombinationer är det ett första steg till att de behärskar *meningsbyggnad*. Meningsbyggnaden avanceras mer och mer i takt med barnens utveckling. Pedagogerna i förskolan kan, för att främja meningsbyggnaden, sätta ord på saker, använda böcker till samtal och läsning och använda ord och meningslängd som är anpassad till barnets språkliga nivå. *Språkförståelse* kan mätas genom barnens reaktioner på en språklig handling. Barnet förstår orden och meningarna men kan till en början inte uttrycka dem själv. Genom att besvara barnens nyfikenhet och ge dem utvecklande svar, lyssna på barnen, ge barnen möjligheter till upplevelser av olika slag och delta i roller så kan pedagogerna i förskolan hjälpa barnet att utveckla denna färdighet. *Språklig medvetenhet* innebär att kunna tänka och reflektera kring språket. Barnen kan till exempel fundera kring ordens betydelse, hur de låter och ord som rimmar. Genom att barnen får sjunga sånger om och om igen för att lära dem sig utantill, leka med stavelser i ord, rimma ramsor och så vidare, så främjas deras språkliga medvetenhet. Begreppet *kommunikation* innebär, i detta sammanhang, att barnen kan förmedla och få andra personers förståelse om vad de vill förmedla. Detta utvecklar barnen från att de använder gester och mimik till att de uttalar långa tydliga meningar. För att stimulera barnens kommunikationsförmåga kan pedagogerna visa ständigt intresse för barnen och bygga bra relationer med dem och låta barnen berätta om sina egna erfarenheter och upplevelser. Det gäller också att ta tillfällen i akt under hela dagen på förskolan för att främja barnens vilja och förmåga att kommunicera och använda sitt språk. *Samspel* är då barnen tillsammans, till exempel genom leken förstår varandra genom kommunikation. För att hjälpa barnen att utveckla samspel kan pedagogerna sätta ord på vad som sker, hjälpa barnen i leken och lära barnen meningar som de kan använda i olika situationer, som till exempel för att fråga om de får vara med i en lek. *Uppmärksamhet* innebär, i detta sammanhang, att barnen kan rikta sin uppmärksamhet mot något under en kortare eller längre tid. Barnets förmåga att ägna uppmärksamhet åt något kan bero på ålder och omständigheter kring barnet i olika situationer. Pedagogerna på förskolan kan stötta barnen genom att ge barnen tydlig information exempelvis konkret, med hjälp av bilder samt ge barnen tid att tänka igenom och bearbeta information.

Vi kan sammanfatta förskolans betydelse för barns språkutveckling på följande sätt; förskolan har en stor betydelse på flera nivåer för varje barns språkutveckling. Barn i samma ålder behöver inte alls ligga på samma utvecklingsnivå i sin språkutveckling, vilket varje pedagog behöver vara medveten om. För att barnen ska vidareutvecklas i sin språkutveckling behöver de stimulans på olika sätt, genom bland annat sagostunder, språkträning genom sång, rim och ramsor och arbete med konkret material. De behöver fritt få kommunicera, såväl med pedagoger som med kamraterna, både i lek och i vardagliga situationer som tidigare nämnts. Vid matsituationer, av och påklädning ges gyllene tillfällen för pedagogerna att få kommunicera med barnen och även bli medvetna om vad de har för svårigheter samt träna på dessa. Barnens språkutveckling och identitet hänger tätt samman vilket betyder att det är av stor vikt att hjälpa barnen att bygga upp en god självförtroende och bekräfta dem oavsett hur långt de kommit i sin språkutveckling. Pedagogerna i förskolan har en viktig roll när det gäller att stötta barnen i samtliga områden i deras språkutveckling. Genom att kartlägga barnens språkutveckling med hjälp av till exempel ett TRAS- schema kan pedagogerna tydligt se vart barnen befinner sig inom de olika områdena i sin språkutveckling.

2:3 Stora barngrupper i förskolan

Claesdotter (2004) refererar till Ellneby (1991), som gjort en undersökning i förskolan där det har det framkommit att stora barngrupper skapar stress, i gruppen och hos den enskilda individen. Stora barngrupper ger en ökad risk för att det blir brister i relationerna mellan barn och vuxna i förskolan. Undersökningens sammanfattning av resultatet visar att det uppstår brister i social samvaro samt kommunikation. Barn som inte blir uppmärksammade som enskilda individer kan senare utveckla negativa beteenden. Teveborg (1997) anser även att det är viktigt att ha en öppen kommunikation med barnen och pedagogerna emellan, särskilt när det gäller stora barngrupper. En negativ följd kan bli att pedagogerna missar viktig kartläggning av barnens språkutveckling. Ellneby (1991) menar även att mindre barngrupper bidrar till en lugnare atmosfär, välmående hos barnen, bättre kommunikation och relationer.

Hill (1999) refererar till undersökningar som gjorts kring personaltätthetens påverkan på barnens språkutveckling. Undersökningarna har visat att en ökad personaltäthet inte är någon garanti för en ökad kvalitet i förskolan. Barn i åldern tre till fem har stort utbyte av varandra, framförallt när det gäller språket. De äldre förskolebarnen är inte lika beroende av personaltäthet som de yngre barnen är. Arfwedson och Barsotti (2006) menar att den stora gruppen kraftfullt kan skapa ett gott lärande hos varje individ. De menar vidare att det finns många positiva aspekter av att lära sig i en grupp, men endast om pedagogen arbetar på ett medvetet plan och tar det ansvar som uppdraget kräver. Om man skulle se alla barn som likadana och tro att de kan arbeta på samma sätt för att lära sig något nytt, kan det leda till att barnen upplever det negativt att vara i den stora gruppen, menar de.

Arfwedson och Barsotti (2006) menar att dokumentation är en väl behövd och användbar metod för att synliggöra individuellt lärande i den stora gruppen. Individen gör nya

upptäckter i den stora gruppen, som till exempel att lära sig att alla är olika och att genom dialog med andra individer skapa mening och sammanhang. Arfwedson och Barsotti (2006) anser att drama är en aktivitet som kan utföras i en stor barngrupp och genom olika dramatiseringar kan man synliggöra den enskilda individens språkutveckling. Antalet personer i gruppen påverkar individens lärande, med mindre grupper kan barnen individualiseras på ett effektivare sätt. Den stora gruppen ses ofta som en fiende till den enskilda individen och det finns en rädsla att barnens identitet och enskilda behov ska falla bort där. Deras åsikt är att den stora gruppen är fullkomlig för att en individ ska bli sedd av pedagogen och därmed bli hjälpt att utvecklas, menar författarna.

Vi kan sammanfatta ovanstående påståenden och se att det finns både positiva och negativa inställningar till stora barngrupper. Stress och brist i relationer är några av de negativa följder som de stora barngrupperna får. Positiva konsekvenser med den stora barngruppen är att barnen lär av varandra.

DEL 3. METOD

Nedan följer redogörelser för; *Metodval, Urval, Genomförande, Analys, Trovärdighet och forskningsetik.*

3:1 Metodval

Vi valde att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod framför en kvantitativ eftersom vårt syfte med studien var att belysa pedagogers utsagor, det vill säga erfarenheter och resonemang om arbetssätt och organisation av verksamheten. Abrahamson (1999) skriver att i en kvalitativ studie ligger fokus på sådant som inte är mätbart utan på det människor uppfattar samt erfar. Kvale (1997) skriver om den kvantitativa forskningsmetoden där syftet istället är att få fram mängd och antal hos egenskaperna som man finner. Nylén (2005) menar att den kvalitativa forskningen innebär att studien utförs i verkligheten och syftar till att forska kring specifika situationer. I relation till vår studie forskade vi kring ett situationsrelaterat ämne som var barngruppernas storlek i förhållande till barnens individuella språkutveckling.

Eftersom vi var intresserade av att ta reda på några pedagogers utsagor vad gäller individualisering av barns språkutveckling i stora barngrupper så blev intervjuer ett naturligt sätt för oss att undersöka detta. Enkäter hade kunnat vara en metod, men vi kände att enkäter hade kunnat leda till att viktigt material föll bort. Som Nylén (2005) skriver är den kvalitativa forskningsintervjun ämnesorienterat inriktad och intressant för inblandade parter. Den kvalitativa forskningsintervjun är en halvstrukturerad intervju, menar Nylén (2005), och förklarar vidare att det innebär att ett ämne står i fokus och kring ämnet ställs relevanta frågor. Vi använde oss av tre ganska omfattande frågor och utifrån pedagogernas svar ställde vi spontana följdfrågor som var relevanta för studiens syfte (se bilaga).

När vi valde våra intervjufrågor utgick vi ifrån syftet samt våra frågeställningar. Vi funderade kring vilka frågor som skulle kunna ge oss svar på detta och kom fram till vilka som var mest lämpade. Vi ville, som tidigare nämnt, inte ha många frågor utan färre frågor som var mer omfattande, för att färre frågor skulle ge oss mera material, än många frågor där kanske inte så utförliga svar skulle ges. Det föll för oss naturligt att ha enskilda intervjuer med några olika pedagoger och inte till exempel en gruppintervju. Vi ville att respondenterna i lugn och ro skulle få reflektera kring och svara på de frågor som vi ställde, utan att påverkas av vad någon annan till exempel svarade eller att respondenterna skulle bli avbrutna av varandra.

3:2 Urval

Vi valde att intervjua sex förskollärare/ lärare i tidiga åldrar, som arbetar i stora barngrupper. Med sex pedagogers resonemang som utgångspunkt, ansåg vi, skulle ge oss tillräckligt med underlag för att nå studiens syfte. Vi kontaktade två kommunala förskolor där vi tidigare varit verksamma av olika skäl. Våra val av förskolor var ett så kallat bedömningsurval. Ett bedömningsurval används ofta i kvalitativa metoder, detta innebär att man på förhand väljer ut inom vilken verksamhet som studien skulle vara lämplig att utföras, de som är verksamma inom verksamheten bedöms på förhand vara intresserade av studien, det finns inte heller någon norm för hur många som får delta, detta beskriver Holme och Solvang (1997). Den ena förskolan ligger i en mindre kommun och den andra i en något större kommun i västra Götaland. De har båda ett högt barnantal i grupperna på sina förskolor, alltså mer än 18 barn i varje grupp. Detta var vi väl medvetna om när vi frågade om de var intresserade att delta i vår studie. Vi blev välkomnade att intervjua tre pedagoger på varje förskola och pedagogerna som ingick i studien deltog frivilligt. I och med att pedagogerna själva fick bestämma vilka som skulle delta på de olika förskolorna valdes detta slumpmässigt. Pedagoger hade olika åldrar och olika lång erfarenhet inom yrket, de hade olika åldrar och olika lång erfarenhet när det gällde arbetet inom förskolan. Deras åldrar varierade mellan 25-50 år och de hade varit verksamma allt ifrån 2 till 25 år. Vi valde medvetet pedagoger som arbetade eller hade arbetat med barn i åldrarna 3-5 år, för att kunna nå studiens syfte. Däremot valde vi inte könen medvetet men på de två aktuella förskolorna arbetade endast kvinnor. I presentationen av resultatet presenteras intervjupersonerna som A, B, C, D, E och F. Detta för att läsaren ska kunna se vem som har sagt vad, dock är inte åldrarna och den verksamma tiden inom yrket exakta av forskningsetiska skäl. I tabell 1 redovisar vi intervjupersonernas bakgrund.

Tabell 1. *Intervjupersonernas bakgrund*

Intervjuperson A	Intervjuperson B	Intervjuperson C	Intervjuperson D	Intervjuperson E	Intervjuperson F
Ålder 25	Ålder 42	Ålder 41	Ålder 25	Ålder 39	Ålder 49
Verksam 3 år	Verksam 15år	Verksam 15år	Verksam 2år	Verksam 2år	Verksam 3år

3:3 Genomförande

Under intervjuerna använde vi oss av Mp3-spelare för att banda intervjuerna. Vår avsikt var att delta båda vid samtliga intervjuer för att underlätta transkriberingen, och för att få ut så mycket som möjligt av intervjun, då den som inte intervjuade kunde ställa avslutande frågor som väckts under intervjuns gång. Vi valde att göra en pilotintervju för att testa våra intervjufrågor, bedöma dess relevans och formuleringar för att nå syftet med vår studie. Intervjun genomfördes på en förskola i ett litet rum, i likhet med de rum som de övriga intervjuerna genomfördes i. Vi båda deltog vid intervjun, en aktivt och en passivt genom att anteckna och ställa avslutande frågor. Genom pilotintervjun tränade vi vår roll som intervjuare och kunde efter intervjun utvärdera våra frågor och vårt förhållningssätt. Enligt Bell (2006) är det bra att göra en pilotintervju för att testa så att frågorna fungerar. Resultatet av vår pilotintervju blev bra och våra intervjufrågor fungerade för att nå syftet med studien och vi kunde därför använda den i vårt resultat.

Respondenterna på förskolorna fick själva välja plats och tid för intervjuerna. Detta för att de fick gå ifrån sin egen verksamhet som då skulle fungera en stund utan dem, samt att de fick se över en plats som kunde vara lämplig och som var ledig. Vi deltog båda två vid tre av intervjuerna och de resterande tre intervjuer genomfördes utav en av oss. Varje intervju tog 20-30 minuter. Intervjuerna gick bra, vi satt i små utrymmen och vi kände båda två att det inte var några yttre faktorer som störde. Atmosfären var lugn och avslappnad. Vi inledde intervjuerna med att presentera oss själva, syftet med vår studie och sammanfattade det som var relevant gällande forskningsetiken. Innan vi påbörjade intervjuerna frågade vi om det var något som de undrade över samt om vi fick banda intervjuerna med Mp-3 spelare. För samtliga pedagoger som ingick i vår studie verkade ämnet intressant, eftersom de var verksamma inom, som de ansåg, relativt stora barngrupper och att de på samtliga förskolor arbetade aktivt med barnens språkutveckling.

3:4 Analys

Vi tog båda del av det inspelade och skrivna materialet och vi transkriberade sedan intervjuerna var för sig så gott som ordagrant. Vi började var och en att lyssna på en intervju i taget och sammanfatta den utifrån våra intervjufrågor. På detta sätt fick vi en första överblick över samtliga intervjuers resultat. Andra gången vi lyssnade igenom intervjuerna skrev vi ned ordagranna citat som belyste studiens syfte och frågeställningar. Vi lyssnade sedan igenom samtliga intervjuer en tredje gång för att kontrollera så vi inte missat väsentliga delar av materialet. Under transkriberingen av intervjuerna samtalade vi även om hur vi tolkat de olika intervjuerna och sammanfattade det väsentliga tillsammans.

För att sedan analysera det nedskrivna materialet utifrån transkriberingen och för att sammanställa studiens resultat gick vi tillväga på följande sätt; Vi började med att sammanfatta våra intervjufrågor till två olika områden som stämde överens med studiens syfte och frågeställningar. Dessa två områden blev; *Hur organiseras verksamheten i förskolans stora barngrupper?* Samt *hinder och möjligheter med att individualisera arbetet med barns språkutveckling i stor barngrupp*. Utifrån de två områdena kunde vi sedan dela in pedagogernas svar, under olika passande underrubriker. Genom att benämna de olika underrubrikerna, och under dessa dela in pedagogernas svar kunde vi sammanställa resultatet på ett tydligt sätt. Underrubrikerna blev; mindre grupper, vardagssituationer nyttjas till att möta varje barn enskilt, dokumentation av varje barn möjliggör individualisering, stor barngrupp nyttjas till att individualisera, mindre talutrymme i samlingen, mindre enskild ”pedagogtid” för varje enskilt barn och barnen lär sig av varandra. Dessa kategorier eller områden utvecklade vi sedan utifrån det resultat som framkommit av intervjuerna. Vi valde sedan ut aktuella citat från intervjuerna som belyste de olika kategorierna av svar under varje. Detta gjorde vi för att förstärka vad pedagogerna ansåg vara viktigast att vara medvetna om i arbetet med barnen på förskolan.

3:5 Trovärdighet

Som Bell (2000) hävdar, för att nå tillförlitlighet i studien, ska man alltid kritiskt granska den metod som man väljer. Den kvalitativa forskningsintervjun föll som tidigare nämnt naturligt för oss. Våra intervjufrågor hade vi bearbetat och granskat samt testat genom en pilotintervju. Vi anser att intervjufrågorna var av god kvalitet för att nå studiens syfte och frågeställningar (se bilaga). När det gällde den tredje frågan; *Ser du några konsekvenser med stora barngrupper med fokus på barns språkutveckling*, fick vi ge konkreta exempel på till några av respondenterna, dock inte vid pilotintervjun. De upplevde att den frågan gick in i en av de andra frågorna. Med tanke på detta tror vi att den frågan skulle ha behövt omformuleras. Den andra frågan löd; *Vilka hinder och möjligheter ser ni med stora barngrupper med fokus på barns individuella språkutveckling? (varför)* Utifrån svaren på denna fråga ville vi ta reda på vad kontentan kunde bli, till exempel om någon svarade att den stora barngruppen gör att pedagogen inte kan låta alla barn komma till tals i en samlingssituation, skulle detta kunna föra med sig konsekvenser gällande individualisering av barnens språkutveckling.

Under intervjuens gång väcktes en del följdfrågor, som i efterhand genom analysen av resultatet framstätt som orelevanta för studiens syfte. Därför togs dessa frågor och svar inte med som en del av resultatet. Det var lätt, som intervjuare upplevde vi, att spåra in på närliggande ämnen, men med medvetenheten om detta anser vi, gör att intervjuerna blir trovärdiga. Bell (2000) hävdar att det är svårt att intervjua och det är en balansgång att skapa en tillitsfull relation på en kort stund. Vi tyckte dock att intervjuerna fungerade bra eftersom vi upplevde att vi hade en öppen kommunikation med respondenterna och de med oss. Avsikten vi hade, var att vi båda skulle delta vid alla sex intervjuerna och vi skulle spela in dessa med dubbla Mp3-spelare, för att inte förlora det inspelade om något

av dem skulle sluta fungera. Vid tre av intervjuerna närvarade endast en av oss och den andre tog del av dessa intervjuer via det inspelade materialet samt de anteckningar som förts ner under intervjuerna. Vi anser att dessa intervjuer ändå blev tillförlitliga, eftersom vi båda tog del av och analyserade det inspelade materialet.

3:6 Forskningsetik

Innan vi genomförde studien tog vi del av de fyra forskningsetiska principerna, enligt Vetenskapsrådet (www.vr.se). Informationsprincipen, samtyckeprincipen, konfidentiellprincipen och nyttjandekravet kom att ligga till grund för vårt förhållningssätt genom hela studien medvetna om forskningsetiken och beaktade vad som gäller för den genom hela forskningsprocessen. Som Kvale (1997) menar informerade vi de berörda parterna om studiens syfte, samt att de när som helst under intervjun och vårt fortsatta arbete hade rätt att avstå från att medverka i studien (informationsprincipen). Vi informerade respondenterna innan intervjuerna påbörjades om deras rätt att ta del av materialet till studien under hela arbetets gång och att de var välkomna med kommentarer och synpunkter på de utförda intervjuerna, samt sammanställningen av resultatet och det resterande arbetet. De fick alla uppgifter av oss så att de kunde ta kontakt med oss om det var något. De berörda personerna i studien ställde upp frivilligt på intervjuerna (samtyckeprincipen). Kvale (1997) skriver vidare att insamlad data som identifierar intervjupersonerna inte ska redovisas för obehöriga och allmänheten. Respondenterna blev informerade om att fiktiva namn, när det gällde personer, förskolor eller ort skulle användas genom hela studien. De blev även informerade om att det insamlade materialet under studiens gång förvarades på ett säkert ställe, för att obehöriga inte skulle kunna ta del av det (konfidentiellprincipen). För att vi i vår studie skulle uppnå vetenskaplig kunskap, valde vi att besöka några olika förskolor och intervjua ett flertal pedagoger. Det som sades under intervjuerna syftade endast till att vara användbart i studien, (nyttjandekravet).

DEL 4. RESULTAT

Resultatet presenteras här nedan utifrån två huvudrubriker (områden). Utifrån de svar vi fått vid intervjuerna, utifrån de utsagor som pedagogerna delgivit oss, så har vi valt att dela in dessa svar under olika underrubriker.

Första huvudrubriken som följer är; *Hur organiseras verksamheten i förskolans stora barngrupper*. Dessa underrubriker har framkommit:

- Mindre grupper
- Vardagssituationer nyttjas till att möta varje barn enskilt
- Dokumentation av varje barn möjliggör individualisering
- Stor barngrupp nyttjas till att individualisera

Under andra huvudrubriken; *Hinder och möjligheter med att individualisera arbetet med barns språkutveckling i stor barngrupp*, är kategorierna:

- Mindre talutrymme i samlingen
- Mindre enskild ”pedagogtid” för varje enskilt barn
- Barnen lär sig av varandra

4:1 Hur organiseras verksamheten i förskolans stora barngrupper

4:1:1 Mindre grupper

Samtliga pedagoger anser att ett bra sätt för att arbeta medvetet med barnens språkutveckling är att dela in dem i små grupper om 3-6 barn i varje grupp. En av pedagogerna säger; ”... 3-4 barn vore det idealiska att få arbeta med” (Intervjuperson B). Flera av pedagogerna berättar att de ibland delar in barnen efter barnens utvecklingsnivå och ibland delar de in barnen i grupper där sammansättningen av olika barn tas hänsyn till. När grupperna blir mindre, menar flera av pedagogerna, att det blir lättare för dem att se och höra varje barn, samt att varje barn har möjlighet att komma till tals. En av pedagogerna menar; ”vi försöker alltid utveckla det barnen svarar, så vi inte bara svarar ja eller nej... detta för att få en dialog, det är ju där det händer” (Intervjuperson E). I mindre grupper anser pedagogerna att de får större möjligheter att stötta barnen i deras språkutveckling. En pedagog säger; ”... det är viktigt att man lyssnar på varandra och lär barnen vänta in sin tur att till exempel berätta något och att vi pedagoger verkligen ser till att alla barnen får komma till tals” (Intervjuperson F).

4:1:2 Vardagssituationer nyttjas till att möta barnet enskilt

Samtliga pedagoger hävdar att i situationer som vid matbordet och vid av- och påklädning finns goda förutsättningar för att träna språket enskilt med barnen. Flera av pedagogerna benämner medvetet ord och saker som är relevanta i sammanhanget. ”... vid matbordet där får man ju verkligen dialogen, det är en av de bästa stunderna med barnen”(Intervjuperson A). Tanken bakom detta är att barnen utvecklar språket när orden kommer i sitt rätta sammanhang vilket flera av pedagogerna poängterar. Flera av de intervjuade delger att de använder bilder för att visa barnen något konkret samtidigt som de samtalar om dem. Detta för att barn i denna ålder har svårt att ta till sig och förstå abstrakta ord, menar de. En av pedagogerna berättar; ”Ibland får barnen baka, två till tre barn och en pedagog och det är ju ett jättebra tillfälle att se barnen och föra en dialog. Det är ju i det naturliga som det händer (Intervjuperson C). En annan pedagog säger; ” Om man ser att ett barn har vissa svårigheter så är det ju jättebra att träna detta enskilt med barnet i vanliga vardagssituationer”(Intervjuperson D).

4:1:3 Dokumentation av varje barn möjliggör individualisering

Två gånger per termin gör vi intervjuer enskilt med barnen, berättar en av pedagogerna. Barnen får se på sig själva i spegeln och beskriva hur de ser ut och sedan får de göra ett självporträtt och berätta om sig själva och sin livssituation. På detta sätt får pedagogerna möjlighet att fokusera på varje barn enskilt och dess språkutveckling. ”Detta blir ju ett bra sätt att dokumentera en del av barnets språkutveckling”(Intervjuperson B). En annan pedagog säger; ” Genom att vi arbetar med TRAS- materialet kan vi lättare se vad barnen har för svårigheter och träna på dessa”(Intervjuperson D). Ett flertal av pedagogerna menar att de har regelbundna utvecklingssamtal med barnets föräldrar, där barnets utvecklingsnivå och dess styrkor diskuteras. En av pedagogerna berättar att personalen på förskolan får rotera mellan avdelningarna. Detta innebär att en pedagog får följa ett eller flera av barnen under hela deras förskoletid. Hon anser att detta underlättar för att lättare kunna ta del av, dokumentera och följa barnets individuella språkutveckling.

4:1:4 Stor barngrupp nyttjas till att individualisera

I planerade språksamlingar i den stora barngruppen har vi, menar flera av de intervjuade, som mål att träna olika språkljud, rim och ramsor. En av pedagogerna säger; ”Det kan vara några barn som behöver öva på samma sak för att utveckla sitt språk, genom att träna detta vid en samlingsituation med alla barnen samlade behöver inget barn bli utpekad, att det just är det barnet som har dessa svårigheter” (Intervjuperson C). Det är viktigt menar tre av pedagogerna, att inget barn blir utpekad i den stora barngruppen och genom en planerad språksamling kan man ändå nå den enskilda individens svårigheter. Det är viktigt att man som pedagog är medveten om vad varje barn har för styrkor och svagheter, för att kunna hjälpa dem att komma vidare i sin språkutveckling, nämner flera av pedagogerna. En av pedagogerna säger; ”Vi har stora barngrupper, så är det. För att vår verksamhet ska fungera och för att vi ska kunna se varje barn så måste vi försöka skapa möjligheterna till detta, trots de stora barngrupperna... vi måste se möjligheterna...”(Intervjuperson A). Flera av de intervjuade pedagogerna resonerar lika, när det gäller att det inte alltid är den stora barngruppen som bidrar till att verksamhetens

innehåll och dess riktlinjer och uppdrag rubbas. Ibland kan konstellationen av gruppen vara minst lika betydande.

4:2 Hinder och möjligheter med att individualisera barns språkutveckling i stor barngrupp

4:2:1 Mindre talutrymme i samlingen

Flera av de intervjuade pedagogerna anser att de stora barngrupperna påverkar barnens talutrymme. En pedagog ger ett exempel på en samlingssituation där hela gruppen sitter samlade och en pedagog leder samlingen. Då barnen ska få tillfälle att räkna upp handen och berätta något kan inte alla barn få berätta eftersom det tar alldeles för lång tid. En av pedagogerna anser att; *”om man ska arbeta med något som alla tycker är roligt, till exempel språkåsar, har barnen tappat intresset om alla 21 ska få delta aktivt”* (Intervjuperson B).

Det är givande både för barnens självkänsla och språkliga utveckling, att de får berätta för varandra om sina upplevelser och erfarenheter. Detta hindras i den stora barngruppen, menar en av pedagogerna. Pedagogerna berättar; *”I den stora barngruppen är det inte individen som man arbetar med utan då är det den stora gruppen man arbetat med”* (Intervjuperson B). En annan pedagog poängterar vikten av att barnen får tala inför andra och säger; *”... det är viktigt att barnen får träna på att våga prata inför gruppen, det stärker deras självförtroende”* (Intervjuperson C). Flera av pedagogerna anser att barnen får svårt att koncentrera sig på grund av att tillfälle inte ges åt alla barnen att vara aktiva. En del barn är beroende av att ha ständig ögonkontakt med pedagogerna för att inte tappa koncentrationen, menar en av de intervjuade.

4:2:2 Mindre enskild ”pedagogtid” för varje enskilt barn

I och med den stora barngruppen blir det inte bara mer arbete med barnen, utan detta bidrar även till fler föräldrakontakter, inskolning av nya barn och andra vardagsrutiner som till exempel skrivning av scheman, vilket i sin tur bidrar till att tiden med barnen minskas, anser två av de intervjuade. Barnen går miste om direktrespons från pedagogerna och tiden räcker inte till för att alla barn ska få utmaningar som passar deras utvecklingsnivå, hävdar samtliga pedagoger. En pedagog menar; *”... det är när man får direktrespons på något som man verkligen lär sig”* (Intervjuperson D).

Högläsningssituationer anser flera av pedagogerna är viktigt för att de främjar barnens språkutveckling på olika sätt. I en stor barngrupp är det svårt att få till bra högläsningssituationer, menar de. Högläsning är som mest givande för barnen om de får den enskilt med en pedagog eller i mindre grupper. En av de intervjuade menar att då man har en liten grupp att läsa för får alla möjlighet att sitta nära och se alla bilder och tillfälle ges också att efter läsningen diskutera bokens innehåll där alla barn har möjlighet att vara aktiva. Det är just när barnen får vara aktiva som de lär sig att använda och utvecklar sitt språk, menar flera av pedagogerna. Som en pedagog beskriver; *”... det är*

lättare för alla barn att komma till tals och orka lyssna på varandra i en mindre grupp” (Intervjuperson E).

Vi blir frustrerade när vi inte hinner planera och utforma material och aktiviteter anpassat för att främja barnens språkutveckling, vilket indirekt blir ett hinder för att främja barnens språkutveckling, menar flera av de intervjuade. En av pedagogerna säger; ”... *ju fler barn desto fler gruppindelningar behövs för att alla barnen ska komma till tals*” (Intervjuperson F). Flera av pedagogerna lägger till att tidsbrist för att tillgodose alla barns behov behöver inte alltid bero på barngruppens storlek. Det kan lika väl vara flera barn som är i behov av särskilt stöd eller barn med ett annat modersmål som kräver mycket tid av pedagogerna. Barnen får inte den tiden med oss på förskolan som de skulle behöva för att få respons på sitt språk, uttalanden och berättande. Tiden räcker inte alltid till för att alla barnen ska få just den tid de behöver för att tillfredsställa deras behov, hävdar flera av pedagogerna. Barn kan gå tillbaka i sin språkutveckling på grund av att de inte stimuleras och får nya utmaningar när det gäller träning av språket. Det är oerhört viktigt att alla barn får utmaningar på den nivå som de befinner sig i sin språkutveckling, säger flera av pedagogerna. I en stor barngrupp kan det ibland vara så att man kan missa något barn vilket kan leda till negativa följder för barnets språkutveckling, vilket samtliga pedagoger hävdade. ”*Man behöver vara stark och tuff för att våga prata i en stor barngrupp*” (Intervjuperson C). Detta kan leda till att man missar att se vad barnet har för svagheter som barnet behöver träna på, menar hon. Utvärdering av barns språkutveckling får stå åt sidan för att den stora barngruppen tar mycket av vår tid, säger en av pedagogerna. ”*När en mindre nivåanpassad grupp får bestå under en termin är det lättare att se utvecklingen hos barnen, då är det också lättare att ge alla utmaningar på den nivå som de behöver och enklare att utvärdera hur långt barnet kommit i sin språkutveckling*”, berättar en av pedagogerna (Intervjuperson A).

4:2:3 Barnen lär sig av varandra

Samtliga intervjuade anser att barnen lär sig mycket av varandra. De lär sig nya ord, uttryck och sätt att prata när de diskuterar och berättar för varandra om olika upplevelser. Det blir en stor mångfald av individer i en stor barngrupp och barnen har fler att leka med, vilket främjar barnens språkutveckling, menar en pedagog. Hon säger ”... *barnen får ett rikare utbyte i leken när de leker med flera olika kompisar*” (Intervjuperson A) En pedagog tycker; ”... *det bästa sättet att lära sig språket är att lyssna på sina kompisar, det är inte lika utvecklande för barnen att alltid leka med samma kompis*” och berättar vidare att ”... *barnet lär sig mera nya ord om det leker med en kompis som har andra erfarenheter än den själv*” (Intervjuperson E). I den stora barngruppen lär sig barnen att respektera varandra och lär sig att alla är olika, menar flera av pedagogerna. När det gäller språket lär sig barnen verkligen mycket om det finns barn i gruppen som har ett annat modersmål, menar en av de intervjuade. Det gäller att hitta möjligheterna, olika vägar till olika aktiviteter som främjar språket och som fångar barnens intresse i arbetet med en stor barngrupp, delger en pedagog. En av pedagogerna berättar att; ”*Stora barngrupper behöver inte alltid ses som något negativt, ibland kan det vara bra att vara en stor grupp, som till exempel vid sång- och danslekar som också är språkutvecklande*” (Intervjuperson B).

4:3 Resultatsammanfattning och analys

Utifrån resultatet att döma kan det konstateras att stora barngrupper är ett aktuellt ämne som diskuteras pedagoger emellan på olika förskolor. Det är inte enbart gruppens storlek utan även dess konstellation som har en betydande roll när det gäller att planera och genomföra aktiviteter inom förskolans verksamhet. Pedagogerna har olika arbetssätt och organisationen av verksamheten sker med hänsyn till den stora barngruppen, när det gäller att individualisera barns språkutveckling. Genom att dela in barnen i mindre grupper, då det blir lättare för alla barn att komma till tals och det blir även lättare för pedagogerna att se alla barnen. Under hela dagen av barnets vistelse på förskolan ges många goda tillfällen att utveckla barnets språk. Som pedagog är det viktigt att vara medveten om detta och försöka ta alla tillfällen i akt som ges. I vardagssituationer är det viktigt att pedagogerna skapar meningsfulla dialoger med det enskilda barnet och tränar barnets svårigheter samt bekräfta barnets styrkor. Barnen behöver direktrespons, det blir då lättare för dem att utveckla sitt språk på rätt sätt, vilket innebär att barnen förstår i vilka sammanhang orden ska användas.

Det finns både hinder och möjligheter med stora barngrupper när det gäller att individualisera det enskilda barnets språkutveckling. I en stor barngrupp, enligt resultatet kan pedagogerna individualisera barnets språkutveckling, genom att träna på språkljud som flera barn behöver träna på, till exempel i en planerad språksamling. Men även motsatsen framkom; att när den stora gruppen är samlad så är det gruppen i sig som fokus ligger på. Vi kan utifrån resultatet se att det finns ett flertal möjligheter med att individualisera barnens språkutveckling inom förskolans verksamhet. Barnen lär av varandra genom lek och dialog med olika kamrater och genom många olika upplevelser och erfarenheter berikas barnets språkutveckling.

I resultatet framkom att en god språkutveckling främjas av att barnen känner lust och intresse inför det de ska lära sig, och för att barnen ska ta till sig de nya kunskaperna behöver de själva vara aktiva. Det är viktigt att pedagogerna som är verksamma inom förskolan medvetet bekräftar barnen så att de känner en tilltro till sin egen förmåga, vilket hänger samman med deras språkutveckling. Pedagogerna poängterar också vikten av att kontinuerligt dokumentera och kartlägga barnens språkutveckling, detta för att veta hur långt barnen kommit i sin språkutveckling och vilken hjälp barnet behöver för att vidareutvecklas.

DEL 5. DISKUSSION

Här nedan följer metoddiskussion där vi för en diskussion kring vår valda metod och vårt genomförande av studien. I resultatdiskussionen som sedan följer diskuterar vi resultatet i förhållande till tidigare forskning och teoribakgrund. Avslutningsvis ger vi förslag på framtida forskning utifrån det aktuella ämnet i denna studie.

5:1 Metoddiskussion

Att ha en enskild intervju med en pedagog är av stor betydelse för diskussionsutrymmet för pedagogen, när det gäller att låta respondenten framföra och reflektera över sina egna tankar och de intervjufrågor som ställs. I och med att vi valde att utföra intervjuer med en pedagog åt gången fick vi också svar på vårt syfte. Om vi istället hade haft en gruppintervju tror vi att respondenterna hade kunnat påverkas av varandra, de hade kanske inte heller blivit så stor variation i deras svar, dessutom hade de inte kunnat utveckla deras svar på våra intervjufrågor så som en enskild intervju ger möjligheter till. Samma sak vad gällande om vi hade haft en enkätintervju, då det är svårt att utveckla pedagogernas resonemang. Kvale (1997) menar att det är centralt för intervjun att hålla sig till det valda ämnet. När vi sedan transkriberade intervjuerna kunde vi välja bort orelevant information. Detta var nödvändigt, för allt som kom upp under intervjuerna var inte relevant och svarade inte heller på vårt syfte samt aktuella frågeställningar. Om vi hade valt en enkät med några få omfattande frågor eller många frågor tror vi som tidigare nämnt att viktig information hade fallit bort, på grund av att vi inte kunnat utveckla pedagogernas utsagor som man kan när inblandade parter är närvarande.

Eftersom vår avsikt var att delta båda två vid samtliga intervjuer för att få ut så mycket som möjligt av dem, så kan vi i efterhand se att de tre intervjuer där vi båda deltog gav något mer material till vår studie. Om vi fick göra om studien skulle vi valt att lägga till några intervjuer och vid dessa delta båda två för att få ut mer material. När en intervjuar och håller sig till ämnet samt det centrala kring detta, och den andre för anteckningar samt ges möjlighet att efter intervjun ställa följdfrågor, så kan pedagogernas utsagor utvecklas och ifrågasättas mera. Detta på grund av att om man är ensam har man kanske fullt upp med att hålla sig till ämnet och följdfrågorna kan då lätt falla bort. Vi anser ändå att vårt resultat utifrån de intervjuer som vi använt i denna studie är tillräckliga för att nå vårt syfte och frågeställningar. Vårt val av urval anser vi var lämpligt att använda oss av i vår studie. Vi hade funderingar på att använda oss av ett så kallat bekvämlighetsurval till en början. Enligt Holme och Solvang (1997) innebär ett bekvämlighetsurval att man väljer ut intervjupersoner som man bedömer är särskilt intressanta att undersöka, utan att oroa sig kring hur representativa dom är för målgruppen i sin helhet. Vilket vi inte ansåg stämde överens med vårt urval.

Vår tanke från början var att både intervjua pedagogerna och observera verksamheten på förskolorna. Eftersom studiens syfte var att ta reda på pedagogernas utsagor om arbetssätt och organisation av verksamheten fanns det ingen anledning till att observera, anser vi.

5:2 Resultatdiskussion och slutsatser

5:2:1 Stora barngrupper

I vårt resultat framkom det att den stora barngruppen kan bli till ett hinder om pedagogerna inte accepterar att den som den är. Detta kan relateras till Arfwedson och Barsotti (2006) som menar att den stora gruppen kraftfullt kan skapa ett gott lärande hos varje enskild individ. För att detta ska ske måste pedagogerna inta ett positivt förhållningssätt till den stora barngruppen. Arfwedson och Barsotti (2006) anser också att den stora gruppen är fullkomlig för att en individ ska bli sedd av pedagogen, och få hjälp att utvecklas.

Claesdotter (2004) refererar till Ellneby (1991) som menar att stora barngrupper skapar stress och de bidrar till att det blir brister i relationerna mellan barn och vuxna i förskolan. Pedagogerna i vår studie nämner inget om detta, däremot upplever pedagogerna att en stor barngrupp kan skapa hinder för deras möjligheter att se till den enskilda individen. Teveborg (1997) menar att en negativ följd med stora barngrupper kan bli att pedagogerna missar viktig kartläggning av barnens språkutveckling. Även Arfwedson och Barsotti (2006) anser att dokumentationen är viktig och användbar för att kartlägga den enskilda individens språkutveckling. Som resultatet visar så är det inte alltid gruppstorleken som bidrar till att pedagogerna inte ser alla barn, konstellationen av gruppen kan vara minst lika betydelsefull. Detta tycker vi är en viktig ståndpunkt då det visar på pedagogernas medvetenhet, att barnens behov ska stå i fokus för hur arbetet med barnens språkutveckling ska ske. Om pedagoger som arbetar med stora barngrupper alltid skulle se gruppens storlek som ett hinder, skulle detta leda till att många barn inte få sina behov tillgodosedda. Det är tydligt utifrån studiens resultat att pedagoger i allmänhet behöver vara flexibla i arbetet med barn.

5:2:2 Mindre barngrupper

Som teorin och empirin (studien) visar på när det gäller mindre barngrupper så bidrar de till, enligt Espenakk och Frost (2003) och Claesdotter (2004), att barnen känner sig trygga och att det i mindre grupper blir bättre relationer, kommunikation och tillfälle till medveten språkträning. Detta är ett tillvägagångssätt för att organisera verksamheten i förskolans stora barngrupper, som vi som blivande lärare och andra lärare i förskola och skola kan använda oss av, för att individualisera och stötta barnens språkutveckling. Ellneby (1991) påstår att stora barngrupper får barnen att må sämre, de kan utveckla negativa beteenden om de inte blir sedda och får utvecklas som enskilda individer. Hon anser att de små barngrupperna bidrar till att barnen mår allmänt bättre. Detta är inte något som visat sig i empirin av vår studie, och vi själva tror inte att den stora barngruppen i sig direkt bidrar till att barnen mår sämre. Men som resultatet av studien

visar så måste barnen vara starka och våga prata inför den stora gruppen, vilket kan få en hämmande effekt för de barn som inte vågar. Detta kan bidra till att barnet hämmas i sin språkutveckling och det kan leda till att pedagogerna missar barnen när det gäller att kartlägga och dokumentera. Pedagogerna i studien är väl medvetna om denna konsekvens och denna medvetenhet anser vi är nödvändig för att verkligen kunna individualisera barnens språkutveckling. Förutsättningen med att kunna dela in barnen i mindre grupper är att det måste finnas flera pedagoger i barngruppen, anser vi.

Vi trodde innan vi genomförde studien att resultatet skulle visa på metoder och arbetssätt som skiljde sig från hur man arbetar i mindre barngrupper. Detta var något som inte visade sig utan de arbetssätt och organisation av verksamheten såg ungefär likadan ut i stora som små barngrupper, vad vi kan döma utifrån studiens resultat och våra erfarenheter av mindre barngrupper.

5:2:3 Kommunikation och samspel i vardagssituationer

Under hela dagen i förskolan, i vardagssituationer, i olika sammanhang och i samspel med andra utvecklar barnet sitt språk hävdar Barn och utbildning (2001), Bjar och Liberg (2003) och Espenakk och Frost (2003). I likhet med studien är detta något som tydligt kommer fram och som pedagogerna arbetar medvetet utifrån. En av pedagogerna berättar; *"Ibland får barnen baka, 2-3 barn och en pedagog och det är ju ett jättebra tillfälle att se barnen och föra en dialog. Det är ju i det naturliga som det händer"* (Intervjuperson C). Som Pramling och Sheridan (1999) också påstår ska barnets språkliga förmåga utvecklas på ett framgångsrikt och positivt sätt och barnet ska mötas med öppenhet och gensvar på deras vilja att kommunicera. Även den behavioristiska teorin som Svensson (1998) beskriver menar att kommunikation och miljön är av stor betydelse för barnens utvecklande av språket. I likhet med empirin som en pedagog menar; *"vi försöker alltid utveckla det barnen svarar, så det inte bara svarar ja eller nej... detta för att få en dialog, det är ju där det händer"*. Genom att kommunicera med barnen i vardagssituationer, som vi tidigare nämnt, anser flera av pedagogerna i vår studie att dialogen och det dagliga samspelet ger dem möjlighet att möta barnet på den nivå som det befinner sig. Genom att ta vara på dialogen som uppstår i vardagen kan man också skapa sig en uppfattning om vad barnet har för styrkor/svagheter. En av pedagogerna som intervjuades beskriver hur de genomför enskilda intervjuer med barnen två gånger per termin. En annan beskriver hur de regelbundet arbetade med tras-materialet, vilket underlättar arbetet för pedagogerna att följa och främja barnet i sin språkutveckling. Resultatet av studien visar på att individualisering av barns språkutveckling i stora barngrupper kan ske genom att pedagogerna i förskolan medvetet kommunicerar och för en dialog med varje barn dagligen och i olika sammanhang samt genom dokumentation. Det är viktigt att pedagogerna planerar verksamheten utifrån samma förhållningssätt. Om pedagogerna i ett arbetslag inte har samma förhållningssätt och grundtankar när det gäller att utveckla barnens språk, kan detta bidra till att pedagogerna brister i sitt uppdrag gentemot läroplanen (Lpfö98) och gentemot barnens behov.

5:2:4 Begreppsbildning

Enligt Bråten (1998) hävdar Vygotskij även att begreppsbildningen har stor betydelse för barnens språkutveckling och det är genom bekräftelse av pedagogen som orden kommer i sitt rätta sammanhang samt för barnen meningsskapande sammanhang. Enligt Arnqvist (1993) kan barnens begreppsbildning och förståelse för dessa öka genom olika språklekar, även vid sagoläsning och samtal runt omkring boken. I likhet med vårt resultat är vardagssituationer, som vi tidigare nämnt, bra tillfällen för att ge barnen begreppsträning, direktrespons samt se vad barnen har för styrkor/svagheter som flera av pedagogerna menar. Även när det gäller att använda konkret material är detta till stor nytta för att främja barnens språkutveckling och framförallt deras ordproduktion, som Espenack och Frost (2003) poängterar. Detta är något som framkommer i studien, då flera av pedagogerna påpekar användandet av just konkret material. Vi kan därför konstatera att detta är något som kan användas för att främja och individualisera barnens språkutveckling. Slutsatsen vi kan dra här är det finns en stor medvetenhet hos pedagogerna när det gäller hur barnen utvecklar sitt språk och på vilka olika sätt språkutvecklingen främjas, vilket speglas i deras resonemang kring val av arbetssätt. Om pedagogen inte använde sig av konkret material för att tydliggöra ord och begrepp för barnen, hur skulle detta kunna göras på andra sätt? Vi anser för att barnen ska få mycket direktrespons i förskolan så krävs det att personaltätheten är hög.

5:2:5 Språk och identitet

Identitet skapas, enligt Bjar och Liberg (2003), genom muntlig respons av pedagogerna, det är viktigt att bekräfta barnen och visa att man lyssnar till det som de berättar. I likhet med pedagogerna så anser de att det är viktigt att bekräfta barnen på ett bra sätt och att rätta barnen utan att få dem att känna sig dåliga för att de uttrycker sig fel. Pedagogerna poängterar vikten av att arbeta i mindre grupper med barnen, som vi tidigare nämnt, då det blir lättare att se varje individ och hjälpa dem att stärka deras självförtroende. En pedagog betonar vikten av att barnen får prata inför gruppen, detta stärker också deras självförtroende. Som Johansson och Svedner (2003) menar är det viktigt att bekräfta barnen konstruktivt oavsett var de befinner sig i sin utveckling. Att pedagogerna är medvetna om att barnets språk och identitet hör samman framgår alltså av resultatet. Att dela in barnen i mindre grupper för att individualisera barnens språkutveckling och nå varje barn är ett sätt att organisera verksamheten. Detta anser vi är ett arbetssätt som kan och bör användas i alla barngrupper oavsett storlek. En möjlighet som vi ser, vad gällande barnens behov av bekräftelse i en stor barngrupp, är att uppmuntra barnen att bekräfta varandra. Detta skulle kunna leda till att barnen utvecklar ett sätt att använda sitt språk gentemot varandra.

5:2:6 Språkutveckling individuellt och i samspel med andra

Hill (1999) anser att barnet lär sig grammatiken när de själva når en mognad av att börja upptäcka hur språket är uppbyggt, de börjar förstå i vilka sammanhang de olika begreppen ska användas samt hur de ska uttalas. Chomsky teori hävdar att den grammatiska förmågan är medfödd. Svensson (1998) menar på att detta skulle vara en omöjlighet, att ett så komplicerat språk skulle kunna vara medfött. Däremot visar studien på att barnen lär sig bäst genom samspel med andra i sin omgivning, främst barnen själva

emellan, i leken till exempel lär de sig till viss del hur språket är uppbyggt. Vi anser att barnen har en medfödd förmåga att lära sig ett språk, men utan stimulans i olika miljöer och med olika människor kan detta inte ske. Pedagoger i förskolan behöver medvetet arbeta på olika sätt för att barnen ska främjas i sin språkutveckling och bygga upp stimulerande miljöer för barnen.

Vygotskij hade en teori om att barns språkinläring påverkas av ett samspel med andra barn och med vuxna, han beskriver vidare hur barnet utvecklar sitt språk genom att gå ifrån det sociala samspelet tillsammans med andra till att barnet får ett egocentriskt språk. I en stor barngrupp kommer inte alla barn till tals, men enligt Bråten (1998) så skulle inte detta behöva vara negativt. Barn lär sig även av att lyssna på och ta del av andras erfarenheter, fastän de inte alltid får möjlighet att uttrycka sig själva.

Bjar och Liberg (2003) anser att förskolan kan ta vara på barnens tidigare erfarenheter och bygga på dessa för att fortsätta utveckla barnens språk på ett meningsfullt sätt för barnen. Till stor del består ”undervisningen” och samspelet med vuxna i senare förskoleåldern och skolåldern av att barnen får svara på frågor, berätta om sina upplevelser i nu och dåtid och följa uppmaningar om vad de ska göra och hur. I en samlingsituation med den stora gruppen, kan pedagogen som framkom av studien, träna på sådant som flera barn behöver språklig träning i. Då behöver inga barn bli utpekade för sina svårigheter med till exempel vissa språkljud. Vid ett senare tillfälle kan man som pedagog kartlägga om barnet kunnat ta till sig något i den stora gruppen. Abrahamsson (1999) poängterar vikten av att låta alla barn få växa som enskilda individer, för att de ska få detta är det viktigt att man som pedagog hjälper barnen med detta och är medveten om vart barnet befinner sig i sin språkutveckling. Studien poängterar också vikten av att man möter barnen på den nivå som de befinner sig och som blir avgörande för hur barnet vidareutvecklar sitt språk. Slutsatsen vi kan dra här är, som vi tidigare nämnt, att pedagogernas medvetenhet kring deras arbetssätt och förhållningssätt är avgörande för hur arbetet med barnen yttrar sig. Vi kan utifrån studien som gjorts och teorin dra slutsatsen att pedagogers andra vuxnas förhållningssätt till barnen påverkar deras språkutveckling och identitetsskapande.

5:3 Framtida forskning

Vår studie har väckt nya frågeställningar som vidare forskning skulle kunna bygga på.

- Hur uppfattar barnen i förskolan de stora barngrupperna?
- Vilka didaktiska ställningstaganden skulle främja barnens språkutveckling när det gäller innehållet i verksamheten?
- Vilka metoder kan tillämpas för att utveckla barnens språkutveckling i små barngrupper i jämförelse med stora barngrupper?

DEL 7. REFERENSER

- Abrahamsson, G. (1999). *Det nödvändiga samspelet*. Lund: Studentlitteratur.
- Arfwedson, G. & Arfwedson, G. & Barsotti, A. (2006). *Att göra lärande synligt- barns lärande individuellt och i grupp*. Stockholm: HLS förlag.
- Arnqvist, A. (1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Askland, L. & Sataoen, S-O. (2003). *Utvecklingspsykologiska perspektiv på barnsuppväxt*. Stockholm: Liber.
- Barn och utbildning, (2001). Rapport nr 15:02 , *Barns och ungdomars språkutveckling- vilka förutsättningar finns i vår pedagogiska miljö?* Örebro Kommun.
- Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*. (4:e uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Bjar, L. & Liberg, C. (red). (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Boström, A-K. & Lindholt, B. (2003). *Lärares arbete - Pedagogikforskare reflekterar utifrån olika perspektiv*. Forskning i fokus nr 29. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber.
- Bråten, I. (red.). (1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Claesdotter, A. (2004). Stora grupper skapar stress. *Tidningen förskolan*, 6. <http://www.forskolan.net/main.asp> Datum: 070915.
- Ellneby, Y. (1991). *Barns rätt att utvecklas*. Stockholm: Liber.
- Espenakk, U. & Frost, J. (2003). *TRAS- Tidig registrering av språkutveckling*. Oslo. Special-paedagogisk forlag.
- Hill, M. (1999). *Att följa och stimulera förskolebarns språkutveckling- om nyttan av färdighetsskattningar och test i mångkulturell miljö*. Göteborgs universitet institutionen för pedagogik och didaktik (IPD - rapporter Nr 1999 :13).
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997) *Forskningsmetodik*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, B. och Svedner, P O. (2003). *Så erövrar barnen språket -Utveckling, störningar, stimulans*. Uppsala: Kunskapsförlaget.
- Johansson, E. (2005). *Möten för lärande- pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Forskning i fokus nr 6. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kärrby, G. (2002). Förskolans kvalitet är i fara - Stora barngrupper och låg personaltäthet hot mot barns möjlighet att bli bemötta individuellt. *Göteborgsposten*.
<http://www.retriever-info.com/services/archive.html> Datum: 070927.

Läroplanen för förskolan 1998, <http://www.skolverket.net> Datum: 070901.

Löfqvist Jonjic, L. & Swanberg, A. (2006). "Vad gör då sockerbagaren?" - en undersökning om hur pedagoger främjar barns muntliga språkutveckling. Högskolan Kristianstad. Enheten för lärarutbildning. <http://eprints.bibl.hkr.se/archive/00001358/>
Datum: 070910.

Nylén, U. (2005). *Att presentera kvalitativa data*. Stockholm: Liber.

Skolverket, *allmänna råd och kommentarer för kvalitet i förskolan*. (2005-01-24, Dnr 2004:37)

Pedagogiskt uppslagsverk. (1996). Stockholm, Lärarförbundets förlag.

Pramling Samuelsson, I. och Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, A-K. (1998). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.

Teveborg, K. (1997). *Arbete i stora barngrupper*. Ekelunds förlag AB, Bromma.

Vetenskapsrådet;
http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf
Datum: 070928.

Bilaga 1

Intervjufrågor

Hur arbetar ni med att individualisera arbetet med barns språkutveckling i stora barngrupper?(Med fokus på barn i åldern 3-5 år. Innehåll, metod vad är era tankar bakom.)

Vilka hinder och möjligheter ser ni med stora barngrupper med fokus på barns individuella språkutveckling? (varför)

Ser du några konsekvenser med stora barngrupper med fokus på barns språkutveckling?